

*к. е. н, судовий експерт сектору економічних досліджень  
відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних,  
земельних, екологічних досліджень та оціночної діяльності  
Тернопільський науково-дослідний експертно-криміналістичний  
центр МВС України*

### **Місце і роль судової економічної експертизи в контексті розбудови правової держави в Україні**

В забезпеченні розвитку правової держави в Україні виключно важлива роль належить судово-правовій системі. Судово-слідчі органи при розслідуванні економічних злочинів у великій мірі відображають стан дотримання правової дисципліни суб'єктами господарювання (щодо кількості розслідуваних економічних порушень) Індикатором розвитку економічних відносин в правовій площині також є і судова економічна експертиза (в опосередкований спосіб), як елемент судово-правової системи, яка здійснює свої функції виключно в процесуальному полі.

Щодо ретроспективи формування та розвитку судової експертизи (в тому числі в економічній сфері), як державного інституту судово-правової системи, слід сказати наступне. Зростання економічних злочинів і, насамперед, складності схем їх здійснення, зумовили потребу в ефективному інструменті, функціональне призначення якого б полягало у дослідженні економічної природи цих порушень в рамках процесуального поля. Цим вимогам повністю відповідала судова економічна експертиза, яка, володіючи теоретико-методологічною базою спеціалізованих економічних наук, та незважаючи на те, що має багато спільних рис (методологічна база) із ревізійними діями та аудиторською перевіркою, все ж таки є затребуваною серед інших державних інститутів контролю за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів економіки.

Суттєва відмінність судово-економічної експертизи від аудиту та ревізії фінансово-господарської діяльності полягає в тому, що параметри її дослідження обмежені колом питань, поставлених на її вирішення правоохоронними та іншими органами, а також цільовим використанням висновків експертизи у системі доказів правовідносин. Найширше вона застосовується у правоохоронній діяльності, пов'язаній з матеріальними збитками. Потреба у проведенні її виникає у значній кількості господарських операцій, що знайшли відображення в бухгалтерському обліку і стали об'єктами слідчого і судового розгляду [1, с. 33, 39].

Безперечним є те, що потреба у судовій економічній експертизі зумовлена незалежністю та об'єктивністю здійснюваних нею економічних досліджень. На сьогодні принципи судово-експертної діяльності визначені у статті 3 Закону України «Про судову експертизу». Вказані принципи стосуються всіх видів судової експертизи, в тому числі у сфері економіки:

- принцип законності. Суворе дотримання нормативних вимог Закону є необхідною умовою виконання нею свого функціонального призначення (згідно п. 14 статті 92 Конституції України: виключно законами України визначаються

засади судової експертизи» [3]);

- принцип незалежності. Він характеризує незалежність судового експерта у формування своїх висновків від впливу ініціаторів призначення експертизи, зацікавлених сторін та інших зовнішніх та внутрішніх факторів, що є умовою отримання судово-слідчими органами одного із цінних інформаційних доказів у розслідуванні економічних злочинів;

- принцип об'єктивності. Вказаний принцип логічно впливає із двох попередніх і характеризується об'єктивним підходом при дослідженні економічної природи економічного злочину;

- принцип повноти дослідження. Він полягає в деталізації економічного дослідження, визначенні обставин економічного порушення, які стали відомі експерту при дослідженні однак не були до того відомі судово-слідчим органам. Це в кінцевому випадку забезпечує органи правопорядку достовірною та цінною інформаційною доказовою базою при розслідуванні економічних злочинів.

З метою вдосконалення процесу проведення судової експертизи та сприяння зменшенню рівня економічної злочинності в державі в галузі судово-економічної експертизи необхідно першочергово переглянути існуюче законодавство, доповнити його та розширити в розрізі надання експертам-економістам певних правових функцій [2, с. 50].

Однак вищезазначені заходи є похідними від першочергових дій в сфері забезпечення дотримання суб'єктами господарювання правової дисципліни, які полягають у вдосконаленні державою відносин власності (саме поява власності є вихідним моментом у виникненні судової системи, а отже й інституту судової економічної експертизи, оскільки економічні злочини завжди спрямовані на об'єкт права власності).

Слід сказати, що процес розбудови правової держави в першу чергу та безпосередньо пов'язаний із розвитком економічних відносин (через механізм інституту власності, який представлений, в тому числі і домінуючою формою власності). Домінуюча форма власності в суспільстві визначає формат розвитку економічних відносин, пропорції розподілу національного багатства між групами населення, а також дотримання правової дисципліни суб'єктами господарювання та розвиток судової економічної експертизи.

За таких умов з метою розбудови правової держави ключовим учасником економічних відносин повинна бути власне держава, оскільки вона є тим єдиним суб'єктом, котрий здатний забезпечити баланс економічних інтересів учасників господарської діяльності [4, с. 150], що є економічно виправданим та відповідає суспільним економічним інтересам.

Таким чином, в забезпеченні державотворчих процесів в правовому полі за сучасного розвитку економічних відносин важливу роль відіграє судова економічна експертиза, як невід'ємний елемент судово-правової системи. Звичайно, цей вплив здійснюється в опосередкований спосіб, однак це не применшує її значимість. Особливо це стосується складних економічних злочинів за схемою їх здійснення (податкова, банківська сфера), при розслідуванні яких у правоохоронних органів виникає об'єктивна потреба у призначенні та проведенні судових економічних експертиз.

## ЛІТЕРАТУРА:

1. Білуха М.Т. Судово-бухгалтерська експертиза: підручник. Київ: Видавнича компанія «Воля»-2004. 2004. 656 с.
2. Кривцова Т.О. Удосконалення правового забезпечення судово-економічної експертизи як форми економічного контролю. *БізнесІнформ*. 2015. № 2. С. 48-53.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (зі змін. та допов). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
4. Перевозова І.В. Номінативне поле концепту «економічна експертиза» в сучасних умовах його застосування в процесі здійснення фінансового контролю. *Економіка: реалії часу*. 2013. № 2 (7). С. 150-156 URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch\\_2013\\_2\\_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2013_2_22) (дата звернення: 10.04.2025).

УДК 340

**Фліссак К. А.**

*д.е.н., проф., професор кафедри  
міжнародного та європейського права,  
Західноукраїнський національний університет*

**Бажанов М. Л.**

*Заслужений артист України, доц.,  
доцент кафедри театрального мистецтва,  
Тернопільський національний педагогічний  
Університет імені Володимира Гнатюка*

### **Вдосконалення правового регулювання діяльності театрів в Україні у сучасних умовах**

Потреби сучасної людини не обмежуються суто фізіологією. Ще в середині ХХ століття дану тезу обґрунтував у своєму дослідженні А.Маслоу. На вершині піраміди, яку сформував він та його послідовники, потреби пізнавальні, естетичні та духовні. Саме на їх задоволення спрямований такий феномен суспільно-культурного життя як театр, відомий ще з античних часів і до сьогодення, який формувався у різних країнах, при цьому без наявності прямого взаємозв'язку між зазначеними процесами.

Очевидно, що як і будь-яка інша сфера людського життя, діяльність театрів потребує відповідного нормативно-правового врегулювання. В Україні зазначена проблематика вже піднімалась у наукових дослідженнях, але, разом з тим, їх кількість та всеосяжність не дозволяють зробити висновок про вичерпність зазначеної тематики та актуалізують потребу дослідження у подальшому. Ще одним аргументом на користь останньої тези можуть служити всім відомі трагічні події, які мають місце на території України, починаючи з 2022 р. Так, умови воєнного часу на перший погляд відсувають проблеми культурного життя на другий план. Разом з тим, саме в таких умовах люди особливо потребують психологічної, культурної та духовної підтримки, однією із форм якої якраз і виступає театральне мистецтво. Ці ж умови змушують